
КОЛОНКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

УДК 378.011.3-051:377

DOI <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2023.14.300212>

ORCID 0009-0002-6317-2777

ORCID 0000-0002-2260-971X

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ТА ФАСИЛІТАЦІЯ

Любов Кравченко,

докторка педагогічних наук, професорка, головна редакторка журналу
«Ukrainian professional education = Українська професійна освіта»;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка;

Валентина Онішко,

докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри будівництва і професійної освіти;
Полтавський державний аграрний університет

У дослідженні з урахуванням актуальних обставин забезпечення ефективності та якості підготовки майбутніх викладачів системи професійної освіти країни в умовах воєнного часу акцентовано на відомих, але недостатньо впроваджених концепціях педагогічної підтримки та фасилітації, які забезпечують зорієнтованість процесу підготовки на реалізацію потенціалів особистості кожного здобувача, його самостійність, прагнення до самовдосконалення в обраній професії впродовж життя.

Метою статті визначено теоретичний пошук, систематизацію та характеристику зовнішніх і внутрішніх умов реалізації концепцій педагогічної підтримки і фасилітації у процесі фахової підготовки майбутніх викладачів професійної освіти у вітчизняних ЗВО. До таких умов віднесено: особистісні знання, практичний досвід гуманної взаємодії; суб'єктний досвід особистості; соціальну та пізнавальну активність здобувачів. До зовнішніх умов процесу підготовки майбутніх викладачів до прояву педагогічної підтримки відносимо: зміст підготовки, що передбачає знання екзистенційної безпеки, гуманістичних основ наук про освіту та психології; організацію освітнього процесу, зорієнтовану на використання інтерактивних та особистісно відповідних технологій, які моделюють соціальний та предметний зміст майбутньої професійної діяльності; створення діалогічної взаємодії викладача та здобувачів, в основі якого лежить орієнтація на особистість кожного майбутнього педагога професійної освіти.

Наголошено на необхідності долучення до методолого-теоретичних основ запровадження сучасних концепцій підготовки майбутніх викладачів професійної освіти на її магістерському освітньому рівні етичних, екзистенційних, онтологічних аспектів змісту і фахової діяльності; віднесено ці аспекти до перспективних напрямів дослідження.

Ключові слова: фахова підготовка, сучасні концепції, майбутні викладачі професійної освіти, педагогічна підтримка, фасилітація, зовнішні і внутрішні умови підготовки.

Постановка проблеми. Система вищої освіти України зорієнтована нині на розв'язання складних питань підготовки фахівців з глибокими знаннями, мобільними вміннями, усебічно компетентних у галузі своєї професійної діяльності та суспільного життя. Водночас сучасна, цивілізаційно відповідна система освіти має створювати умови для саморозвитку й самореалізації індивіда, що передбачає: а) орієнтацію цілей, завдань, змісту, форм і методів на особистість, здатну до саморозвитку; б) демократизацію суб'єкт-суб'єктних стосунків викладач-студент на засадах взаємоповаги та співпраці; в) гуманістичний характер забезпечення інтелектуального розвитку студентів професійних закладів, формування бажання й умінь навчатися впродовж життя. Це актуалізує завдання істотного оновлення всіх аспектів підготовки викладачів для закладів професійної освіти.

У період воєнного стану значна частина здобувачів професійної освіти має психоемоційні порушення як наслідок переживання травматичних подій, тривожні розлади, перебуває у складному процесі соціальної адаптації до нових умов проживання і навчання тощо. Саме тому викладачі професійної освіти мають бути готові до організації академічної, соціально-педагогічної підтримки здобувачів професійних (професійно-технічних), фахових передвищих і вищих закладів освіти. Сучасними інструментами, які спрямовані допомогти здобувачам у навчанні та впоратися з їхнім досвідом воєнного часу є концепції педагогічної підтримки та фасилітації.

Фахова підготовка майбутніх викладачів, які навчаються на магістерських освітніх програмах «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», потребує формування готовності до прояву турботи і піклування про здобувачів та визначається нами як організація майбутніми педагогами цілеспрямованої, гуманістично зорієнтованої взаємодії зі здобувачами, що передбачає опанування ними теоретичними знаннями про сутність обраних концепцій, а також практичним досвідом їхнього здійснення.

Аналіз джерел і публікацій. Проблеми допомоги, сприяння успіхові здобувачів освіти, присвятили свої праці видатні вчені минулого (Я. Коменський, Я. Корчак, Дж. Локк, М. Монтень, М. Монтессорі, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші); така допомога є предметом дослідження багатьох сучасних науковців, які розглядають її в різних аспектах: обґрунтування теоретико-методологічних і змістових основ професійно-педагогічної освіти, орієнтованої на особистісне і професійне зростання студента (В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Гавриш, О. Гребенюк, М. Гриньова, І. Зязюн, М. Євтух, Н. Ничкало, О. Пехота, О. Савченко, В. Сластьонін, Л. Хомич та інші); організація процесу навчання студентів з урахуванням педагогічного супроводу і допомоги (І. Бех, Є. Бондаревська, Т. Давиденко, Л. Кравченко, С. Максименко, В. Рибалко, Т. Рогова, В. Стрельников, Н. Чайченко, І. Якиманська та інші); подолання труднощів студентів у навчанні (М. Данилов, Н. Кузьміна, В. Лозова, В. Шпак); забезпечення сприятливих умов для самостійної роботи студентів і сприяння їх самоорганізації (А. Алексюк, В. Козаков, П. Підкасистий та інші); розвиток особистості (Л. Анциферова, Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін, Г. Костюк, В. Крутецький, О. Леонтьєв, С. Максименко, С. Рубінштейн); оптимізація навчальної діяльності студентів, запровадження активних методів та інноваційних технологій навчання (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Беспалько, Н. Бібік, І. Лернер, Н. Мойсеюк, І. Підласий, І. Рогальська, О. Савченко, та інші). У низці наукових досліджень підтримку і фасилітацію розглядають як надання допомоги у вирішенні проблем розвитку індивіда (А. Андрєєва, Т. Анохіна, О. Газман); як взаємодію, дружні стосунки, внутрішнє налаштування на спільний позитивний результат педагога і суб'єкта навчання, таку педагогічну діяльність, що забезпечує процеси індивідуалізації та соціалізації особистості (В. Бердеханова, І. Карапузова, Г. Сорока); як активну співучасть у життєвому самовизначенні особистості, підготовку до здійснення вибору в проблемних ситуаціях, самореалізацію й усунення суб'єктивних перешкод розвитку в колективі (Г. Костюк, А. Маслоу, В. Рибалка, К. Роджерс та інші).

Мета статті – теоретичний пошук, систематизація та характеристика зовнішніх і внутрішніх умов реалізації концепцій педагогічної підтримки і фасилітації у процесі фахової підготовки майбутніх викладачів професійної освіти у вітчизняних ЗВО.

Виклад основного матеріалу. З метою окреслення методолого-теоретичних засад процесу підготовки майбутніх викладачів професійної освіти до прояву педагогічної підтримки у ході змін фахової діяльності, нами визначено та обґрунтовано внутрішні і зовнішні умови підготовки. Фасилітацію розглядаємо як процес колективного прийняття рішень з урахуванням потреб і можливостей кожного здобувача вищої освіти; фасилітаційний супровід передбачає індивідуальний підхід, створення позитивного навчального середовища, побудованого на справедливості, об'єктивності, довірі, толерантному ставленні до протилежних думок та ідей, ефективному розв'язанні конфліктів, а також забезпечення особливого мікроклімату для навчання і самоорганізації майбутніх фахівців.

Педагогічну підтримку визначаємо як систематичну, цілеспрямовану діяльність викладача (або колективу викладачів), яка забезпечує розкриття особистісного потенціалу майбутнього фахівця шляхом надання конкретної допомоги йому в самостійному подоланні труднощів у навчанні та сприяння в самовизначенні й самореалізації особистісних потенціалів. На основі вивчення наукової літератури (Н. Андрющенко, О. Газман, І. Карапузова, Г. Сорока, О. Шлюбуль та ін.) схарактеризовано види педагогічної підтримки: безпосередня й опосередкована, що можуть мати превентивний чи оперативний характер. Безпосередня педагогічна підтримка передбачає пряме залучення здобувача в діяльність з подолання різних видів труднощів, що впливають на розвиток його особистості і самореалізацію та спільне планування, аналіз, співпрацю, рефлексію, тобто такі дії, які необхідні для подальшого самостійного подолання труднощів і проблем (Карапузова, 2010). Опосередкована педагогічна підтримка здійснюється без активної участі того, кого підтримують, у вигляді спрямування, схвалення, створення ситуації успіху, варіативності навчальних завдань, способів їх ускладнення, можливості вибору завдань із певного переліку тощо.

Фасилітація сприяє розвитку технологічного складника професійної компетентності, оскільки забезпечує формування у здобувачів освіти вмінь збирати й аналізувати інформацію для повної оцінки фахових проблем, оцінювати досягнуті результати та корегувати подальшу роботу, планувати й аналізувати власну професійну діяльність, здійснювати самоаналіз. Фасилітаційний супровід впливає на розвиток у здобувачів таких якостей, як бажання допомогти, безкорисливість, відповідальність, цілеспрямованість і працездатність.

В основу концепції фасилітації у процесі підготовки майбутніх фахівців покладено такі принципи: 1) конгруентності (справжності, щирості) – здатності людини контролювати та розуміти свої почуття, а також щиро їх висловлювати; 2) безумовного прийняття здобувача освіти і безумовного позитивного ставлення (внутрішньої впевненості викладача-фасилітатора в можливостях і здібностях кожного здобувача); 3) емпатії й емпатичного розуміння (бачення викладачем внутрішнього світу й поведінки кожного здобувача з його внутрішньої позиції) (Фастівець, 2023). Саме фасилітаційний супровід процесу підготовки дозволить сформувати особистість фахівця, який: здатний діяти за власною ініціативою й нести відповідальність за власні дії; вміє робити розумний вибір; здатний виявляти критичність у підготовці; вміє оцінювати внески, зроблені іншими; володіє знаннями, необхідними для вирішення проблем; здатний гнучко та розумно адаптуватися до нових умов; володіє адаптивним способом вирішення проблем; вміє вільно і творчо використовувати весь набутий досвід; здатний співпрацювати з іншими людьми, здійснюючи різні види діяльності; працює не заради схвалення, а реалізуючи власну соціалізовану мету (Балл, 2008).

З-поміж найважливіших характеристик фасилітації в освіті сучасні науковці виокремлюють такі: 1) співпраця-взаємодія викладача зі здобувачами освіти та здобувачів освіти між собою, що ґрунтується на взаєморозумінні й підтримці; 2) наявність власної

позиції (за кожним учасником освітнього процесу визнається право на власну думку, а педагог-фасилітатор виявляє зацікавленість у думках інших, не нав'язуючи власних); 3) індивідуальність та рівність (кожен учасник спілкування є неповторною особистістю; педагог-фасилітатор виявляє уважне ставлення до всіх здобувачів освіти, а не лише до лідерів і найактивніших із них); 4) саморозкриття (виявляючи власні почуття й емоції, педагог-фасилітатор знімає психологічні бар'єри між учасниками взаємодії); 5) організація освітнього просторового середовища (дозволяє вільно налагоджувати зоровий контакт, спільно виконувати всі дії, використовувати вербальні й невербальні засоби комунікації, а також обмінюватися емоційними станами, забезпечуючи у такий спосіб зворотний зв'язок і взаєморозуміння між учасниками освітнього процесу) (Фісун, 2010, Шевченко, 2014). Фактично, фасилітаційний вплив на процес підготовки полягає в тому, щоб змінити традиційні способи формування компетентностей здобувачів вищої освіти та перейти від виховання викладача-виконавця до підготовки активного, здатного до самостійного аналізу й прийняття нестандартних рішень випускника ЗВО.

Забезпечення виокремлених педагогічних умов ґрунтується на низці методологічних підходів (компетентнісний, контекстний, діяльнісний, технологічний), що застосовуються з метою набуття майбутнім фахівцем самостійності як у навчанні, так і в подальшій професійній діяльності, формування у нього впевненості в собі та власній професійній підготовці, а також створення індивідуального стилю професійної діяльності; це сприятиме організації навчального процесу, за якого відбудеться перехід здобувача в позицію фахівця, а навчальна діяльність трансформується у професійну, забезпечуючи зміну предмета діяльності. Окрім цього, це активізує процес освіти, уможливить становлення особистості здобувача як особистості, що володіє необхідною компетентністю, а його професійна підготовка відповідає запитам сучасного суспільства на компетентного фахівця обраної галузі.

Розглядаючи внутрішні умови процесу підготовки, в першу чергу необхідно визначити умову застосування особистісно зорієнтованих знань і практичного досвіду гуманної взаємодії, що їх набувають майбутні викладачі. Це є особливо актуальним для організації взаємодії із окремими суб'єктами освітнього процесу та групами здобувачів і залежить не тільки від рівня сформованості професійних знань, а й від ступеня усвідомлення значущості цих знань, визначення їхнього місця та ролі у професійній діяльності педагога. За такої умови підтримка здобувачів буде для викладача необхідною складовою освітньої діяльності, в основі якої знаходиться професійна позиція фахівця, що передбачає усвідомлене прийняття ним досвіду життя іншої людини, ціннісного ставлення до неповторної та унікальної особистості кожного зі здобувачів. На думку Н. Атаманчук, самосвідомість, будучи компонентом свідомості особистості, не тільки характеризує значущість знань, що здобуваються, і гуманної взаємодії для здобувача як майбутнього викладача, а й обумовлює його творчу активність, потребу в особистісному розвитку, яка є важливою складовою не лише підготовки до прояву педагогічної підтримки і турботи, а також його професійно-особистісного становлення загалом (Атаманчук, 2007).

Превентивний характер педагогічної підтримки спрямований на виявлення причин, що викликають труднощі і проблеми для запобігання їхній появі в навчальній діяльності суб'єкта. Оперативний характер педагогічної підтримки є реакцією педагога на прохання суб'єкта про допомогу. Наслідком педагогічної підтримки завжди є особистісне зростання і розвиток майбутнього фахівця, що виявляється в самореалізації, самоорганізації та саморозвитку здібностей до особистісного і професійного самовизначення (Савчук, 2013).

Наступною внутрішньою умовою, що впливає на ефективність процесу підготовки майбутніх викладачів професійної освіти до проявів педагогічної підтримки і фасилітації, є суб'єктний досвід особистості майбутнього фахівця. Процес набуття майбутнім викладачем знань та практичного досвіду організації педагогічної підтримки, в основі якого знаходиться турбота, опіка, наставництво безперервно проходить через призму суб'єктивних переживань особистості: він опановує знання, що набуваються в ході взаємодії з викладачами ЗВО та з іншими учасниками освітнього процесу підготовки;

співвідносить їх із набутим досвідом; дає оцінку цих знань на підґрунті норм, прийнятих у суспільстві та власних переживань. Саме тому характер прояву ознак лише тільки від новонабутих майбутнім фахівцем знань та вмінь, а й від уже прожитого ним досвіду; досвід взаємодії, пережитий ним раніше, формує міжособистісні відносини, від яких залежить характер взаємодії зі здобувачами в майбутньому. Усе це зумовлює необхідність урахування діючими викладачами закладів вищої освіти суб'єктного досвіду майбутніх викладачів професійної освіти, який постійно впливає на процес професійного та особистісного становлення.

Іншою важливою умовою підготовки майбутніх викладачів професійної освіти до прояву педагогічної підтримки є самостійна активність, яка враховує як соціальну, так і пізнавальну діяльність майбутніх фахівців. Соціальну активність здобувача ЗВО визначаємо як характеристику особистості, що інтегрує в знання (фахові, політичні, соціальні) особистий соціальний досвід, самостійність, відповідальність та ініціативність. У соціальній активності здобувача як майбутнього викладача віддзеркалюється його професійно-освітня спрямованість і демонструється готовність включитися до різних видів соціально важливої діяльності, опосередкованої характером його майбутньої професійної роботи. Таким чином, соціально активний викладач проєктує не тільки набуті в ЗВО знання, а й практичний досвід проявів педагогічної підтримки на соціальне життя, включає їх у суспільну взаємодію; тобто, соціальна активність стає основою діяльності майбутнього викладача професійної освіти. Динаміка соціальної активності здобувачів відображається в освоєнні позиції суб'єкта соціальної активності у навчально-професійній діяльності (Кравченко, 2006).

Здобувач, який не просто отримує знання про сутність педагогічної підтримки ззовні, а й набуває їх самостійно, шляхом тривалого пошуку та структурування інформації, має прагнення і спроможність більш продуктивної професійної діяльності. Цьому сприяє не лише значний обсяг отриманих знань про сутність підтримки і фасилітації, а й тенденція руху майбутнього викладача у напрямі постійного саморозвитку та самовдосконалення. При цьому ми підтримуємо думку про те, що саме соціальна й пізнавальна активність здобувача актуалізує його суб'єктність, яка виявляється в ставленні до себе, інших людей і подій, і за допомогою якої «суб'єкт здійснює перетворювальні зміни в собі і в його дійсності» (Аверіна, 2019). Таким чином, активність майбутнього викладача професійної освіти, що виражається в безперервному професійно-особистісному саморозвитку, є особливо актуальною в контексті його підготовки до прояву підтримки та до фасилітаційної діяльності в закладах професійної освіти.

Зовнішні умови підготовки майбутніх викладачів професійної освіти до прояву педагогічної підтримки пов'язані безпосередньо із взаємодією здобувача та системи вищої освіти. Виділяючи зовнішні чинники підготовки майбутніх фахівців цієї важливої соціальної галузі, першим із яких є зміст освіти, наголошуємо, що цей зміст має включати знання екзистенційних цінностей, гуманістичних основ наук про освіту та психології (Ананьїн, Горлинський, 2022). Враховуючи специфіку педагогічної підтримки, когнітивний пріоритет діючих викладачів має бути спрямованим на переформатування базових підстав осмислення світу, що викликає необхідність розробки парадигми, яка має інтегрувати смислові структури безпеки життя та соціальні практики запобігання загрозам людському існуванню на підставі системи етичних пріоритетів і життєвих цінностей. Когнітивна парадигма екзистенційної безпеки є тією сукупністю ідей, фундаментальних знань, ціннісних настанов, методологічних підходів, зразків вирішення пізнавальних завдань, відповідно до яких вибудовується інтегральне знання про загрози людському існуванню та шляхи їх подолання (Бех, 2018).

Іншою зовнішньою умовою в контексті проблеми досліджено є чинник організації вищої освіти, що визначає процесуальний аспект навчання здобувачів. Адміністраціям ЗВО необхідно створювати такі умови, за яких організація процесу підготовки до прояву педагогічної підтримки і фасилітаційної діяльності має: спиратися на суб'єктний досвід

здобувачів; активізувати процес рефлексії, відстоювання своєї позиції; мати інтерактивний характер; міститиме можливості для здобувачів моделювати предметний та соціальний зміст майбутньої професійної діяльності. Організація освітнього процесу має містити особистісно зорієнтовані та інтерактивні технології (педагогічні майстерні, кейс-технологія, рефлексивне портфоліо тощо), що передбачають взаємодію та орієнтацію на досвід кожного суб'єкта освітнього процесу. Це активізує ініціативу, творчу активність та самостійність здобувачів, а також сприяє розвитку особистісної рефлексії, освоєнню нового досвіду взаємодії, багатомірному засвоєнню навчального матеріалу, формуванню мотиваційної готовності до міжособистісної взаємодії (Оніпко, 2018).

Організація професійної підготовки майбутніх викладачів професійної освіти до прояву педагогічної підтримки має спиратися на динамічну модель професійної діяльності, яка передбачає перехід здобувача від академічних форм освіти до квазіпрофесійної та згодом – до навчально-професійної діяльності, що сприятиме набуттю фахових знань про сутність педагогічної підтримки у вигляді дещо «абстрагованих понять», які вони у процесі власної професійної діяльності зможуть підсвідомо включити у власну практику. Процес трансформації навчання у професійну діяльність, як стверджує С. Собко, має оцінюватися викладачем та здобувачем, що формує особистісну активність, у становленні себе як фахівця (Собко, 2006); завдяки цьому, здобувачі застосовуватимуть на практиці отримані знання про сутність педагогічної підтримки та фасилітації, накопичуватимуть практичний досвід їх прояву, а також реалізовуватимуть його в ході діяльності в закладах професійної освіти.

Особливістю ефективності підготовки є діалогічна взаємодія, яка передбачає зміну характеру міжособистісних взаємовідносин викладача та здобувачів, що будуються на принципах співробітництва. І тут педагогічну підтримку діючого викладача ЗВО спрямовано на створення таких умов, за яких здобувач максимально виявляє власну індивідуальність, найповніше проявляє суб'єктний досвід, самостійно збагачує власні знання і досвід гуманної взаємодії, в основі якої є підтримка, турбота, готовність до опіки й наставництва.

Висновки. Отже, до внутрішніх умов процесу підготовки майбутніх викладачів професійної освіти до прояву педагогічної підтримки і фасилітації в обраній фаховій діяльності належать: особистісні знання, практичний досвід гуманної взаємодії; суб'єктний досвід особистості; соціальна та пізнавальна активність здобувачів. До зовнішніх умов процесу підготовки майбутніх викладачів до прояву педагогічної підтримки відносимо: зміст підготовки, що передбачає знання екзистенційної безпеки, гуманістичних основ наук про освіту та психології; організацію освітнього процесу, зорієнтовану на використання інтерактивних та особистісно відповідних технологій, які моделюють соціальний та предметний зміст майбутньої професійної діяльності; забезпечення діалогічної взаємодії діючого викладача та здобувачів, в основі якого лежить орієнтація на особистість кожного майбутнього педагога професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Аверіна, К. С. (2019). Фактори формування соціальної активності майбутніх фахівців соціономічних професій. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*, 3, 171-182.
- Ананьїн, В. О., Горлинський, В. (2022). Розвиток ідеї екзистенційної безпеки у філософії постмодерну. *Мультиверсум. Філософський альманах*, 1 (175), 1, 35-51.
- Атаманчук, Н. М. (2007). Розвиток самосвідомості на ранніх етапах онтогенезу. В кн. *Психолого-педагогічні аспекти розвитку особистості в сучасному світі*: зб. наук. праць (с. 3-8). Полтава: Освіта.
- Балл, Г. О. (2008). *Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах)*. Вид. 2-е, доп. Житомир: ПП «Рута»: Волинь.
- Бех, І. Д. (2018). *Особистість на шляху до духовних цінностей*: монографія. Київ: Чернівці: Букрек.

- Карапузова, І. В. (2010). *Організація педагогічної підтримки майбутніх учителів у процесі навчання*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Полтава.
- Кравченко, Л. М. (2006). *Неперервна педагогічна підготовка менеджера освіти*: монографія. Полтава: Техсервіс.
- Оніпко, В. В. (2018). Розвиток творчої індивідуальності майбутнього вчителя природничих дисциплін. В кн. М. В. Гриньова (Ред.), *XXIV Каришинські читання. Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі* (с. 232-234). Полтава: ПП «Астрая».
- Савчук, О. П. (2013). *Педагогічна підтримка особистісної самореалізації майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі навчання у ВНЗ*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Вінниця.
- Собко, Є. С. (2006). *Формування особистісної активності майбутніх учителів фізичного виховання у позааудиторній діяльності*. (Дис. канд. пед. наук). Кіровоград.
- Фастівець, А. В. (2023). *Природничо-наукова підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії: методологія, теорія, практика*: монографія. Полтава: Астрая.
- Фісун, О. В. (2010). Педагогічна фасилітація як багатозначний феномен. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*, 34, 133-139.
- Шевченко, К. О. (2014). Педагогічна фасилітація у контексті професійної компетентності вчителя. *Психологічні науки*, 2.13 (109), 258-263.

REFERENCES

- Averina, K. S. (2019). Faktory formuvannia sotsialnoi aktyvnosti maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii [Factors of formation of social activity of future specialists of socionomic professions]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky [Scientific notes of Berdyan State Pedagogical University. Pedagogical sciences]*, 3, 171-182 [in Ukrainian].
- Ananin, V. O., & Horlynskyi, V. (2022). Rozvytok idei ekzystentsiinoi bezpeky u filosofii postmodernu [Development of the idea of existential security in postmodern philosophy]. *Multyversum. Filosofskiyi almanakh [Multiverse. Philosophical almanac]*, 1 (175), 1, 35-51 [in Ukrainian].
- Atamanchuk, N. M. (2007). Rozvytok samosvidomosti na rannikh etapakh ontogenezu [Development of self-awareness in the early stages of ontogenesis]. In *Psykhologo-pedahohichni aspekty rozvytku osobystosti v suchasnomu sviti [Psychological and pedagogical aspects of personality development in the modern world]: zb. nauk. prats* (pp. 3-8). Poltava: Osvita [in Ukrainian].
- Ball, H. O. (2008). Oriientyry suchasnoho humanizmu (v suspilnii, osvittinii, psykhologichnii sferakh) [Landmarks of modern humanism (in social, educational, psychological spheres)]. Zhytomyr: PP «Ruta»: Volyn [in Ukrainian].
- Bekh, I. D. (2018). *Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti [Personality on the way to spiritual values]*: monohrafiia. Kyiv: Chernivtsi: Bukrek [in Ukrainian].
- Fastivets, A. V. (2023). *Pryrodnycho-naukova pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoi terapii ta erhoterapii: metodolohiia, teoriia, praktyka [Natural and scientific training of future specialists in physical therapy and occupational therapy: methodology, theory, practice]*: monohrafiia. Poltava: Astraia [in Ukrainian].
- Fisun, O. V. (2010). Pedahohichna fasylytatsiia yak bahatoznachnyi fenomen [Pedagogical facilitation as a multifaceted phenomenon]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty [Means of educational and research work]*, 34, 133-139 [in Ukrainian].
- Karapuzova, I. V. (2010). *Orhanizatsiia pedahohichnoi pidtrymky maibutnikh uchyteliv u protsesi navchannia [Organization of pedagogical support for future teachers in the learning process]*. (Extended abstract of PhD diss.). Poltava [in Ukrainian].

- Kravchenko, L. M. (2006). *Neperervna pedahohichna pidhotovka menedzhera osvity [Continuous pedagogical training of the education manager]: monohrafiia*. Poltava: Tekhservis [in Ukrainian].
- Onipko, V. V. (2018). Rozvytok tvorchoi individualnosti maibutnoho vchytelia pryrodnych dystsyplin [Development of the creative individuality of the future science teacher]. In M. V. Hrynova (Ed.), *XXIV Karyshynski chytannia. Metodyka navchannia pryrodnych dystsyplin u serednii ta vyshchii shkoli [XXIV Karyshynsky readings. Methods of teaching natural sciences in secondary and higher education]* (s. 232-234). Poltava: Astraia [in Ukrainian].
- Savchuk, O. P. (2013). *Pedahohichna pidtrymka osobystisnoi samorealizatsii maibutnikh uchyteliv pryrodnych dystsyplin u protsesi navchannia u VNZ [Pedagogical support of personal self-realization of future science teachers in the process of studying at universities]*. (Extended abstract of PhD diss.). Vinnytsia [in Ukrainian].
- Shevchenko, K. O. (2014). Pedahohichna fasylytatsiia u konteksti profesiinoi kompetentnosti vchytelia [Pedagogical facilitation in the context of the teacher's professional competence]. *Psykhohichni nauky [Psychological sciences]*, 2.13 (109), 258-263 [in Ukrainian].
- Sobko, Ye. S. (2006). *Formuvannia osobystisnoi aktyvnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannia u pozaaudytornii diialnosti [Formation of personal activity of future teachers of physical education in extracurricular activities]*. (PhD diss.). Kirovohrad [in Ukrainian].

MODERN CONCEPTS OF VOCATIONAL EDUCATION TEACHER TRAINING: PEDAGOGICAL SUPPORT AND FACILITATION

Liubov Kravchenko,

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor,
Editor-in-Chief of the Journal «Ukrainian professional education»;
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University;

Valenyna Onipko,

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor,
Professor of the Department of Construction and Professional Education;
Poltava State Agrarian University

In the study, taking into account the current circumstances of ensuring the effectiveness and quality of future teacher training of the country's professional council system in wartime conditions, the emphasis is on the well-known but insufficiently implemented concepts of pedagogical support and facilitation, which ensure the orientation of the training process to the realization of the individual potential of each student, his independence, aspirations to self-improvement in the chosen profession throughout life.

The purpose of the article is the theoretical search, systematization, and characterization of external and internal conditions for the implementation of the concepts of pedagogical support and facilitation in the process of professional future vocational education teacher training in Ukrainian higher education institutions. These conditions include the following: personal knowledge, practical experience of humane interaction, subjective experience of an individual, and students' social and cognitive activities. The external conditions of the process of training future teachers for the manifestation of pedagogical support include the content of training, which involves knowledge of existential security, humanistic foundations of educational sciences and psychology; the organization of the educational process focused on the usage of interactive and personally relevant technologies that model the social and subject content of future professional activity;

creation of dialogic interaction between the teacher and students, which is based on orientation to the personality of each future vocational education teacher.

It emphasizes the need to instruct the methodological and theoretical foundations of the introduction of modern concepts of future vocational education teacher training at the master's level of ethical, existential, and ontological aspects of content and professional activity; these aspects are classified as promising areas of research.

Keywords: *vocational training, modern concepts, future vocational education teachers, pedagogical support, facilitation, external and internal conditions of training.*

Надійшла до редакції 05.06.2023 р.